FINANCIEEL JAARVERSLAG 2016

STICHTING TIVOLIVREDENBURG

21 APRIL 2017

TIVOLI VREDEN BURG

INHOUDSOPGAVE

1.	**BESTUURSVERSLAG**	**3**
2.	**VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT**	**13**
3.	**GECONSOLIDEERDE JAARREKENING**	**17**
	Geconsolideerde balans per 31 december 2016	17
	Geconsolideerde Staat van Baten en Lasten over 2016	18
	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2016	19
	Toelichting op de geconsolideerde balans en de geconsolideerde staat van baten en lasten	20
4.	**ENKELVOUDIGE JAARREKENING**	**35**
	Balans per 31 december 2016	35
	Staat van Baten en Lasten over 2016	36
	Toelichting op de balans	37
	Toelichting op de staat van baten en lasten	39
5.	**OVERIGE GEGEVENS**	**41**
	Controleverklaring	41

Foto voorpagina: Cypress Hill, 22 juni 2016, Ronda • © Tim van Veen

1 BESTUURSVERSLAG

DOELSTELLING EN BELEID

De statutaire doelstelling van Stichting TivoliVredenburg is het ten behoeve van een zo breed mogelijk publiek verzorgen van een gevarieerd, verrassend, vernieuwend en verrijkend aanbod van levende muziek en het op die grondslag exploiteren en in stand houden van het gebouw TivoliVredenburg.

Deze doelstelling wordt nagestreefd door het ontwikkelen en promoten van levende muziek in al haar facetten. TivoliVredenburg is een concept dat het beste van de klassieke muziek, pop, dance en jazz in één gebouw verenigt. Daarmee wil TivoliVredenburg een belangrijke bijdrage leveren aan de levendigheid en de woonaantrekkelijkheid van de stad Utrecht.

Stichting TivoliVredenburg is het resultaat van het samengaan van de organisaties van Stichting Tivoli en de dienst Vredenburg van de gemeente Utrecht per 1 januari 2014. Vanaf juni 2014 wordt de volledig geïntegreerde exploitatie gerealiseerd vanuit het van de gemeente Utrecht gehuurde gebouw aan de Vredenburgkade in Utrecht.

De statuten van de Stichting zijn geënt op de Governance Code Cultuur. De Stichting is statutair gevestigd aan de Vredenburgkade 11 te Utrecht met feitelijk vestigingsadres Vlaamse Toren 7 te Utrecht.

DEELNEMINGEN

Grand Café “Het Gegeven Paard” is een 100% dochteronderneming van Stichting TivoliVredenburg. In deze besloten vennootschap wordt de zogenaamde extern gerichte horeca ingericht. In 2017 wordt een aantal outlets toegevoegd aan de B.V. Met Gemeente Utrecht zijn afspraken gemaakt over een marktconforme bedrijfsvoering en het vermijden van vermenging van publieke gelden en commerciële exploitatie. Met ingang van 2015 consolideert Stichting TivoliVredenburg deze deelneming in de jaarrekening.

VERBONDEN PARTIJEN

Gedurende 2016 vormden directeur-bestuurder en controller van TivoliVredenburg het bestuur van de stichting Vrienden van het Vredenburg. In de loop van dat jaar is in overleg met een aantal major donors het plan opgevat om te komen tot een TivoliVredenburg Fonds. In het voorjaar van 2017 is dit fonds daadwerkelijk opgericht. Via notariële akte zijn de statuten gewijzigd en heeft er een bestuurswisseling plaatsgevonden. De nieuwe naam van de stichting is: Stichting TivoliVredenburg Fonds. Met ingang van maart 2017 zijn alle bestuursleden onafhankelijk van Stichting TivoliVredenburg. Dit betekent dat daarmee in 2017 een eind komt aan de status verbonden partij.

De stichting Earbrow wordt net als in het voorgaande jaar aangemerkt als verbonden partij.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

De cultuursector kenmerkt zich door een grote diversiteit, maar voor de gehele sector geldt hetzelfde: mede gelet op het werken met gemengde financiering, is risicobeheer, toezicht en verantwoording zwaarder gaan tellen. Hiervan zijn we ons bewust en daarom hanteren we de Governance Code Cultuur. Het biedt een instrument voor goed bestuur en toezicht.

De Stichting TivoliVredenburg wordt bestuurd volgens het Raad-van-Toezicht-model. De Raad van Toezicht onderschrijft dan ook de principes en 'best practice' bepalingen van het raad-van-toezicht-model, zoals beschreven in de Governance Code Cultuur en spant zich in hieraan te voldoen conform de omvang van de stichting, haar activiteiten en het daaraan verbonden financieel en maatschappelijk belang.

Governance Code Cultuur

BEZOLDIGINGSBELEID

Stichting TivoliVredenburg volgt als bezoldigingsbeleid de cao Nederlandse Poppodia en Festivals (NPF). Stichting TivoliVredenburg heeft voor haar werknemers een zogenaamde middelloon pensioenregeling getroffen. De pensioenregeling is ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW); deelname is verplicht voor alle werknemers. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last in het jaar verantwoord.

De Raad van Toezicht stelt de bezoldiging van de directeur-bestuurder vast. De beloning van de directeur-bestuurder (inclusief vakantie-uitkering, eindejaarsuitkering, pensioenbijdrage en onkosten, maar exclusief sociale lasten) bedraagt 74 % van de maximum norm in het kader van de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.
De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging.

ANBI

De Stichting TivoliVredenburg is door de belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Deze status maakt het voor de donateurs mogelijk hun gift fiscaal aftrekbaar te laten zijn.

ACTIVITEITEN EN BEZOEKERSAANTALLEN

TivoliVredenburg stond in 2016 garant voor een programma met daarin opgenomen 1322 activiteiten die in totaal 926.471 bezoekers trokken. Feitelijk werden 326 activiteiten meer gerealiseerd dan begroot en kwamen in totaal 50 duizend bezoekers meer naar deze concert gerelateerde activiteiten. De 161 duizend bezoekers van Grand Café Het Gegeven Paard zijn opgenomen in de totale bezoekersaantallen.

REFLECTIE OP HET FINANCIEEL RESULTAAT

Stichting TivoliVredenburg heeft in 2016 een jaar achter de rug waarin beduidend meer activiteiten en bezoekers zijn geweest dan begroot. Het geconsolideerd exploitatieresultaat is 70 duizend euro. De omzet, inclusief gemeentelijke bijdrage, is gestegen naar ruim 31 miljoen euro en daarmee 1,7 miljoen euro hoger dan begroot. Ten opzichte van de begroting steeg de 'eigen'-omzet (zonder gemeentelijke bijdrage) met 1,7 miljoen euro, zijn de opbrengsten uit fondswerving met een verschil van 70 duizend euro lager en is de gemeentelijke bijdrage 180 duizend euro hoger.

Met de totale omzet is een brutomarge op activiteiten en funding gerealiseerd van 3,7 miljoen euro, die daarmee 11% lager is dan de begrote brutomarge. Tezamen met de van de gemeente Utrecht verkregen reguliere bijdrage van 7,8 miljoen euro en de te ontvangen aanvullende bijdrage van 1,9 miljoen euro dient deze marge voor het dekken van de lasten van de organisatie en de kosten van de financiering.

Gemeente Utrecht heeft een reservering gemaakt voor het opvangen van de tekorten in de exploitatie van TivoliVredenburg in 2014, 2015 en 2016 van 5,3 miljoen euro. In de jaren 2014 en 2015 is inmiddels 3,3 miljoen euro van deze reservering gebruikt. Voor 2016 blijkt de laatste aanvullende bijdrage van 1,9 miljoen euro noodzakelijk te zijn. Overeenkomstig geldende afspraken is de reguliere bijdrage van 7,8 miljoen euro ontvangen en in de jaarrekening verwerkt. De gevraagde incidentele bijdrage is op basis van het resultaat 1,9 miljoen euro in plaats van de begrote 1,7 miljoen euro. De bijdrage uit de gemeentelijke reservering is als vordering opgenomen in de jaarrekening.

Uit sponsoring, bijdragen uit fondsen, bijdragen en donaties, ook wel de 'derde geldstroom' genoemd, is een totaalbedrag van ongeveer 0,8 miljoen euro gerealiseerd. Hiervan is 10% toe te wijzen aan investeringsbijdragen en het overige deel, 683 duizend euro, opgenomen in het exploitatieresultaat. Dit is voor 2016 circa 9% minder dan begroot, maar 6% hoger dan het voorgaande jaar. Ontvangen maar nog niet aan activiteiten toegewezen bedragen zijn als vooruit ontvangen gelden in de balans opgenomen. De aan bovenstaande funding toe te wijzen verkrijgingskosten bedragen circa 17% van het totaal van de exploitatie- en investeringsbijdragen.

OMZETONTWIKKELING EN BRUTOMARGE ACTIVITEITEN

Een gevolg van het organiseren van meer activiteiten dan begroot en de daarmee gepaard gaande stijging van het aantal bezoekers heeft geleid tot een omzetverhoging op de activiteiten naar 20,9 miljoen euro. Dit is een omzetstijging van bijna 9% ten opzichte van de begroting.

De directe kosten van deze activiteiten zijn met 13% relatief meer gestegen. De totale brutomarge op activiteiten is met 3,1 miljoen euro 10% lager dan begroot. De samenstelling van de brutomarge op onderdelen is: programmering -/- 1,4 miljoen euro; horeca 3,0 miljoen euro; zakelijke verhuur 0,9 miljoen euro en overige omzet 0,6 miljoen euro. In het navolgende deel worden de belangrijkste categorieën toegelicht.

PROGRAMMERING

Er is maximaal ingezet om opbrengsten en kosten in balans te houden en de begrote verhoudingen te realiseren. Daarbij is de mogelijkheid benut om bij te sturen in de programmering. Besluitvorming hierover bepaalt in hoge mate ons culturele profiel, onze

ambitie en ons imago. Vanzelfsprekend werd in dit proces uiterste zorgvuldigheid betracht om in lijn te blijven met ons jaarplan 2016. In de begroting was rekening gehouden met een negatieve brutomarge op de programma activiteiten van 1,3 miljoen euro. De gerealiseerde bruto marge is gelijk aan de begrote.

We zijn trots op het succesvolle programma dat we in 2016 hebben georganiseerd. Het grote aantal popconcerten draagt sterk bij aan de positieve marge; daarnaast worden de klassieke concerten ook steeds beter bezocht.

Het unieke gebouw van TivoliVredenburg leent zich goed voor festivals. Festivalhoogtepunten in 2016 waren onder meer: Jazzfestival Transition, het Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht, Reggae Fever, Ramblin' Roots, 3FM Awards, My first festival, Le Guess Who?, Gaudeamus Muziekweek en de Nacht van de Poëzie. Enkele van de concert highlights in 2016 waren MusicAeterna en de hommage aan Philippe Hirshhorn; Coffeyfest, Cypress Hill, Avishai Cohen Quartet en Mark Guiliana.

HORECA

De omzet van horeca is in 2016 van de begrote 6,4 miljoen euro gestegen naar 7,6 miljoen euro. De stijging valt te verklaren uit de toegenomen omzet van Het Gegeven Paard. De verdeling is Het Gegeven Paard 2,2 miljoen euro (28%), en hospitality 5,4 miljoen euro (72%). In vergelijking met de begroting is de omzet van Het Gegeven Paard bijna één miljoen hoger dan begroot. Bij de interne horeca (hospitality) is de daling van de marge ondanks het hoger aantal bezoekers 0,2 miljoen euro als gevolg van een lagere gemiddelde besteding per bezoeker. TivoliVredenburg heeft inspanningen geleverd de directe kosten in balans met de omzet te houden en kende forse aanloopverliezen bij de opstart van de productiekeuken. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in een verlaging van de brutomarge met 0,5 miljoen euro ten opzichte van de begroting.

ZAKELIJKE VERHUUR

Tot de zomer van 2016 was de gehele, landelijke, B2B eventbranche in mineur met ook voor TivoliVredenburg een slecht eerste half jaar. Met name heel veel kleinere boekingen in de tweede helft van het jaar, welke tussen of naast het culturele programma konden worden geboekt, hebben ervoor gezorgd dat de targets alsnog zijn gehaald. Ook enkele grote commerciële boekingen zijn uiteindelijk doorgegaan. De eerste indruk van de boekingen 2017 lijkt positief.

HET GEGEVEN PAARD

Met ruim 160 duizend bezoekers was het succes van Grand Café Het Gegeven Paard veel hoger dan vooraf gedacht. Steeds meer mensen bezoeken het café, ook als zij niet naar een geplande activiteit gaan. Met een omzetstijging van 67% ten opzichte van de begroting is de omzetdoelstelling ruim gehaald. De stijging van de omzet laat zich nog niet vertalen in een even grote verbetering van het resultaat. Wel werden voor de eerste keer zwarte cijfers geschreven, namelijk 54 duizend euro.

De focus in 2016 lag voor het grootste deel op het verhogen van de omzet. Dat lijkt met een omzet boven de 2 miljoen euro ook goed gelukt. Het uiteindelijke resultaat (2,5%) blijft nog achter bij eerdere prognoses en het landelijk gemiddelde (11%). Opbouw en groei kosten geld: er moesten telkens weer nieuwe medewerkers ingewerkt worden, er werden uitzendkrachten ingehuurd om de pieken te kunnen opvangen en het duurde even voordat er echte routine in het team kwam.

Als de verkeerssituatie met betrekking tot de Vredenburgknoop is opgelost, de nieuwe parkeergarage naast ons gebouw in gebruik is genomen en er weer water in de Catharijnesingel stroomt, zal dat naar verwachting een extra positief effect hebben op de resultaatontwikkeling van het Grand Café.

LASTEN VAN DE ORGANISATIE

Een belangrijk deel van de personeelskosten wordt direct ten laste gebracht van de activiteiten. Het gaat hier voornamelijk om de flexibele schil van medewerkers in de uitvoering van de programmering en zakelijke verhuur. De vaste lasten van de organisatie, de zogenaamde 'overhead', bestaan uit personeelskosten, afschrijvingen, huisvestingslasten, overige organisatiekosten en financieringslasten.

PERSONEEL

Net als vorig jaar zijn de personeelskosten in de overhead hoger dan begroot. Het verschil van 0,8 miljoen euro is voornamelijk het gevolg van hoge inhuur. Door de groei in activiteiten is er meer behoefte aan coördinerende functies. Het ingezette traject van organisatieontwikkeling zal in de loop van 2017 leiden tot een efficiëntere inzet van mensen en middelen. Een bedrag van 0,5 miljoen euro aan frictiekosten personeel is overeenkomstig de afspraken met de voormalige werkgevers van het personeel, gemeente Utrecht en Stichting Tivoli, gedekt uit de daar voor beschikbaar gestelde middelen.

HUISVESTING EN OVERIGE ORGANISATIEKOSTEN

De huurlasten zijn nagenoeg constant en wijken in gunstige zin slechts marginaal af van de begroting. Op basis van een in 2016 uitgevoerde herberekening van de Meer Jaren Onderhoud Begroting (MJOB) is een incidentele bate ontstaan. De overige kosten voor de organisatie zijn 0,4 miljoen euro hoger dan begroot als gevolg van hogere advieskosten in de aanloop van het schrijven van het meerjarenbeleidplan en kosten van onderzoek en juridische bijstand bij een fraudegeval in een voorgaand jaar.

INVESTERINGEN

De kapitaallasten (afschrijvingen en rente) van de gebruikersinvesteringen zijn 0,3 miljoen euro lager dan begroot. De afschrijvingen zijn 220 duizend euro lager dan begroot als gevolg van de gefaseerde implementatie van de gebruikersinvesteringen.
Een substantieel deel van de investeringen werd gefinancierd uit de beschikbare liquiditeit van TivoliVredenburg. Voor het overige is gebruik gemaakt van de kredietfaciliteit van de gemeente Utrecht. Aangezien er minder gebruik is gemaakt van de beschikbare kredietfaciliteit dan begroot, had TivoliVredenburg 70 duizend euro minder rentelasten.

CONTINUÏTEIT

Het resultaat van 2016 wordt ten gunste van de algemene reserve gebracht waardoor in deze jaarrekening een eigen vermogen wordt gepresenteerd van ruim 1,1 miljoen euro. De politieke besluitvorming over de additionele bijdrage van gemeente Utrecht ter dekking van het feitelijke exploitatietekort 2016 wordt in de loop van 2017 verwacht. TivoliVredenburg ziet voldoende aanleiding om deze bijdrage van 1,9 miljoen euro als vordering op te nemen.

Voor de financiering van de investeringen kan TivoliVredenburg gebruik maken van een kredietfaciliteit ter beschikking gesteld door de gemeente Utrecht. Met de huidige stand van de financieringen van 5,2 miljoen euro is 27% van deze faciliteit gebruikt.

SOLVABILITEIT EN LIQUIDITEIT

In dit onderdeel wordt de financiële situatie op balansdatum aan de hand van de kengetallen voor solvabiliteit en liquiditeit toegelicht. En wordt ingegaan op de ontwikkeling van de kasstromen en financieringsbehoefte.

Kengetallen		2016	2015	Norm
Solvabiliteit	*Eigen vermogen / Totaal Vermogen*	7%	6%	> 20%
Liquiditeit	*Current ratio*	0,68	0,84	> 1

De solvabiliteit van TivoliVredenburg is lager dan de norm die door Gemeente Utrecht wordt gesteld voor culturele instellingen. Dit is de reden voor Gemeente Utrecht om het advies van het Onderzoek en Advies Team (OAT) te volgen en per 1 januari 2017 een dotatie te doen aan TivoliVredenburg van 1,1 miljoen euro ter versterking van het eigen vermogen. In het geval deze dotatie in 2016 zou zijn gedaan, zou bij gelijk blijvende omstandigheden de solvabiliteit 13% in plaats van 7% hebben bedragen. De verwachting is dat de solvabiliteit in de komende jaren langzaam zal stijgen naar het gewenste niveau.

Een groot deel van de omzet voor recette en zakelijke verhuur wordt vooruit ontvangen, de horeca omzet op moment dat de activiteiten plaats vinden en de gemeentelijke bijdrage tot een maximum van 95% op vier momenten per jaar. Na verantwoording wordt het restant aan gemeentelijke bijdrage ontvangen. Het boekjaar 2016 is het laatste jaar waarover Gemeente Utrecht het exploitatietekort aanzuivert. Dit betekent dat TivoliVredenburg gedurende het jaar een deel van het tekort heeft moeten financieren. Naast de eigen beperkte middelen beschikt TivoliVredenburg over een kredietfaciliteit bij Gemeente Utrecht tot een maximum van € 19 miljoen. Per ultimo 2016 was hiervan 27% gebruikt. TivoliVredenburg kan op elk willekeurig moment beschikken over de faciliteit en voert een strakke liquiditeitsplanning om vanwege het hoge rentepercentage van 5,47% tijdig af te lossen; zo is de kredietfaciliteit in 2016 afgenomen van 6,8 miljoen euro naar 5,1 miljoen euro. Dat hiermee de liquiditeitspositie op meetmomenten niet aan de norm voldoet wordt hiermee verklaard.

RISICOMANAGEMENT

Risicomanagement is essentieel voor het realiseren van onze ambities. We inventariseren en beperken de risico's die het behalen van onze doelen kunnen belemmeren. Om die reden vormt risicomanagement een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering, waarbij we zorgvuldig afwegen welke risico's TivoliVredenburg loopt, welke beheersmaatregelen wij daar tegenover zetten en hoe we grip houden op de effectiviteit van deze maatregelen. Het topmanagement is verantwoordelijk voor het risicomanagement van de organisatie als geheel en is in ontwikkeling. Voor nu onderkennen we de volgende belangrijke risico's.

Risico	Aspect	Gevolgen	Beheersmaatregelen
Omgeving	Toegankelijkheid gebouw beperkt	Gemiste inkomsten Horeca	geen
Exploitatie	Bezoekers lager	Negatief effect op de	Hogere marketing inspanning
	Productiekosten hoger	exploitatie	Programma "Structurele
	Lagere donaties		Verbetering Financiële Resultaat"
	Lagere horeca opbrengsten		
Belasting van organisatie	Veel kennis bij te weinig mensen	Kwetsbaarheid sleutel functies	Inrichting systemen
		Extra personeelskosten	Programma "Basis op orde"
		Ziekteverzuim door werkdruk	Organiseren kennisdeling
			Goede prioritering

TivoliVredenburg is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid voor de adequate en effectieve werking van de interne beheersing binnen de organisatie. Instrumenten worden in de komen jaren ontwikkeld om te waarborgen dat de realisatie van strategische, operationele en financiële doelstellingen wordt bewaakt, de verslaggeving over financiële en niet-financiële indicatoren betrouwbaar is en dat wet- en regelgeving wordt nageleefd. Hiermee samenhangend is de mate waarin TivoliVredenburg risicobereidheid toont. Vooralsnog zijn deze onderverdeeld naar de volgende gebieden: Veiligheid, Financiën, Integriteit en Reputatie.

Veiligheid
Het exploiteren van een muziekpaleis en horeca voorzieningen spelen een centrale rol in onze strategie. Deze activiteiten brengen veiligheidsrisico's met zich mee. Onze risicobereidheid is in dit geval nul. De veiligheid van onze bezoekers, artiesten en personeel staat te allen tijde voorop. Ernstige voorvallen beschouwen we als onaanvaardbaar.

Financiën
De strategie van TivoliVredenburg is gericht op groei en 'open' gebouw, wat substantiële investeringen in nieuwe en bestaande activiteiten met zich meebrengt. We hebben deze strategie vertaald in financiële planning voor de komende vier jaar. Onze risicobereidheid op dit gebied is afgeleid van het financieel sturingskader. Voor risico's die kunnen leiden tot overschrijding of het niet behalen van de tolerantiegrenzen zoals gesteld in het financieel sturingskader worden passende maatregelen genomen als het ontwikkelen van stuurinformatie en prognoses.

Integriteit
Onethisch en frauduleus gedrag van medewerkers vormt een belangrijk risico. TivoliVredenburg kan haar rol alleen goed vervullen als we de hoogste gedragsnormen hanteren. Een gedragscode en richtlijnen geven aan wat TivoliVredenburg verstaat onder gewenst gedrag en integer handelen. In werkoverleggen en workshops zullen we aandacht besteden aan het integriteitsbewustzijn van managers en medewerkers. TivoliVredenburg heeft ook een meldpunt integriteit en vertrouwenspersonen. Samen zorgen zij voor een adequate en vertrouwelijke afhandeling van integriteitsincidenten.

Reputatie
Onze goede reputatie en betrouwbaarheid zijn wezenlijke onderdelen van ons bestaansrecht. Het risico dat onze strategische doelen om een 'muziekstad in de stad te zijn' niet worden behaald rubriceren wij ook onder het reputatierisico. Een risico in deze categorie is het niet kunnen voldoen aan de betrouwbaarheidsvereisten die aan onze concert gerelateerde activiteiten en horeca activiteiten worden gesteld. Dit geldt ook voor het niet realiseren van afspraken met Gemeente Utrecht en bewoners en stakeholders in onze directe omgeving.

ONDERZOEK EN ADVIES TEAM (OAT)

In het najaar van 2015 is het rapport van de Rekenkamer verschenen dat gemaakt is in opdracht van de Utrechtse gemeenteraad. In dit onderzoek hebben zij gekeken naar de totstandkoming van TivoliVredenburg en naar de huidige exploitatie. Volgens de Rekenkamer zijn de financiële consequenties van een groter en duurder gebouw door de gemeente Utrecht niet voldoende onder ogen gezien en is bij gelijkblijvende programmering, activiteiten en gemeentelijke bijdrage geen sluitende exploitatie van TivoliVredenburg mogelijk. Vanuit deze achtergrond heeft gemeente Utrecht de afspraak om na twee jaar exploitatie een algehele evaluatie van TivoliVredenburg te laten uitvoeren, naar voren gehaald. Onder leiding van mevrouw Gehrels is een Onderzoek en Advies Team (OAT) geformeerd.

Voor de cultuurplanperiode 2017-2020 diende TivoliVredenburg een meerjarige aanvraag in voor gemeentelijke bijdragen. Het OAT beoordeelde deze aanvraag 2017-2020 op artistieke, organisatorische en financiële aspecten en heeft geadviseerd over de haalbaarheid van de plannen in relatie tot de beschikbare middelen.

Samengevat komen de adviezen van de commissie hierop neer:

- TivoliVredenburg krijgt ruimte voor ondernemerschap met gemeentelijke sturing op afstand;
- Complexe financiële arrangementen worden onmiddellijk vervangen door een structurele bijdrage in het kader van de cultuurnota 2017-2020;
- De huurlast van het gebouw wordt verlicht;
- Additionele bijdragen worden verstrekt voor het verbeteren van de organisatie en daarmee de zakelijke prestaties en voor de programmering;
- Een eenmalige dotatie aan het eigen vermogen om deze in lijn te brengen met andere culturele instellingen.

Gemeente Utrecht heeft de adviezen onverkort overgenomen en samen met TivoliVredenburg geïmplementeerd.

In navolging van dit besluit zijn de volgende gebeurtenissen van belang om hier te worden opgenomen:

a. Versterking directie, TivoliVredenburg benoemt in het voorjaar van 2017 een zakelijk directeur. Mevrouw S. van Dommelen – Bruins zal per 1 juni 2017 deze positie bekleden;
b. Ter versterking van het eigen vermogen heeft TivoliVredenburg in januari 2017 van Gemeente Utrecht een bedrag van 1,1 miljoen euro ontvangen;
c. De Gemeente Utrecht verlaagt de huurlast per 1 januari 2017 met circa 1,7 miljoen euro per jaar.

VOORUITBLIK 2017

TivoliVredenburg heeft “Open” als werktitel meegegeven aan de komende periode van vier jaar en geeft daarmee aan dat het gebouw wat haar betreft altijd open is en dat er ook altijd iets te doen moet zijn. Bezoeker en voorbijganger moeten er op kunnen rekenen dat wij altijd open zijn. Wij blijven ons daarmee richten op een gevarieerd, verrassend, vernieuwend en verrijkend aanbod van levende muziek.

Voor de periode 2017-2020 ontvangt TivoliVredenburg een jaarlijkse gemeentelijke bijdrage in het kader van de cultuurnota. Voor elk van de jaren is de bijdrage gesplitst in een structureel deel van 7,9 miljoen euro en een tweetal additionele bedragen van tweehonderd duizend euro. Deze bijdragen zijn gekoppeld aan het versterken van top programmering en het versterken van het ondernemerschap van TivoliVredenburg.

De bezoekersaantallen blijven ook in 2017 verder stijgen. TivoliVredenburg verwacht in het komende jaar meer dan één miljoen bezoekers te ontvangen.

De horeca bij de concerten is onze belangrijkste bron van eigen inkomsten. Daar zit ons grootste verdienpotentieel. Als gevolg van de hogere bezoekersaantallen zullen deze inkomsten naar verwachting toenemen. Daarnaast voorzien we een positief effect van de maatregelen die we nemen om de omzet per bezoeker te verhogen; meer sfeer in de foyers en overige ruimtes om de verblijfsduur van de bezoekers te verlengen, zoals meer barren en uitgiftepunten en verdere professionalisering van onze horecamedewerkers.

In september 2016 is de begroting van Stichting TivoliVredenburg door de Raad van Toezicht goedgekeurd en deze dient als basis voor de aangevraagde gemeentelijke bijdrage van gemeente Utrecht.

Begroting 2017			*bedragen x € 1.000.000,-*
Activiteiten	Omzet	21,6	
	Directe kosten	16,8	
	Brutomarge		4,8
Gemeente Utrecht	Bijdrage		8,3
		Marge	13,1
Organisatie	Personeel	5,5	
	Afschrijvingen	1,4	
	Huisvesting	5,1	
	Organisatie	0,7	
		Kosten	12,7
			0,4
Financiering	Rentelasten		-0,4
		Resultaat	-

Voor ons Grand Café wordt uitgegaan van een omzet van 2,5 miljoen euro. De vooruitzichten voor Het Gegeven Paard zijn goed te noemen. De focus bij Het Gegeven Paard zal komen te liggen op rendementsverbetering. Met de opening in het najaar van 2017 van een brasserie met bijna 200 stoelen nemen de horeca activiteiten toe. We verwachten de investering van 1,5 miljoen euro, die met de opening van de brasserie gemoeid zijn, en de verwachte aanloopverliezen in de komende jaren terug te verdienen.

Vooral de verbeteringen in organisatie en processen zullen aanvankelijk nog leiden tot een hogere inzet van externe deskundigheid. Ook hier zal TivoliVredenburg nadrukkelijk sturen op de beheersing van deze kosten. De genoemde organisatie ontwikkeling zal leiden tot optimalisatie van onze werkprocessen. Hierbij hoort een goede afstemming van onze ambitie op de interne organisatie. Daarbij willen we de talenten van onze medewerkers ten volle benutten. Dit zal bijdragen aan een verbeterde doelmatigheid en doeltreffendheid van TivoliVredenburg.

CULTUREEL ONDERNEMERSCHAP

Cultureel ondernemerschap is ondernemerschap met een extra dimensie. TivoliVredenburg streeft naast haar culturele of artistieke doelstellingen ook zakelijke doelstellingen na. Daarbij

zoeken we steeds naar een optimale balans tussen zakelijke en artistieke belangen. Ook in 2016 was onze inzet hierop gericht. Na de eerste aanloopjaren staan we nu voor een nieuwe uitdaging: TivoliVredenburg staat op afstand van gemeente Utrecht, we moeten het helemaal zelf doen. We zetten in op verdere optimalisatie en kwaliteitsmanagement, maar dat doet niets af aan onze inzet en creativiteit om in 2017 de verdere groei van het aantal bezoekers en het aandeel eigen inkomsten in onze exploitatie verder te laten toenemen.

EXTERN GERICHTE HORECA

Om meer focus te geven op de externe gerichte horeca zullen in de 100% deelneming naast het grand café Het Gegeven Paard ook een Brasserie en een bar worden ondergebracht. De horeca aan de westzijde van het pand en TivoliVredenburg zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Als voorportaal ondersteunt de BV de organisatiedoelstellingen van TivoliVredenburg. De Brasserie zal in het najaar 2017 de deuren openen gevolgd door een openstelling van de bar later dat jaar. De artiestenfoyer en de productiekeuken worden in 2017 overgeheveld van de stichting TivoliVredenburg naar de deelneming.

TOT SLOT

We hebben het volste vertrouwen dat TivoliVredenburg zich de komende jaren verder zal ontwikkelen tot een uiterst succesvol muziekpaleis, waarover met nog meer trots zal worden gesproken. De ervaringen uit de eerste drie jaar hebben geleid tot nieuwe inzichten van waaruit de verbetering en de vernieuwing van programmering en exploitatie worden gerealiseerd.

Utrecht, 21 april 2017

Frans Vreeke
Directeur-bestuurder

2 VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

In dit verslag licht de Raad van Toezicht toe hoe hij zijn toezicht in 2016 heeft vormgegeven en de bestuurder advies heeft gegeven. Ook wordt ingegaan op de belangrijkste inhoudelijke onderwerpen, die daarbij aan de orde zijn geweest. Verder staat in dit verslag de samenstelling van de Raad van Toezicht vermeld.

De Raad van Toezicht was in 2016 op afstand betrokken bij alle bestuurlijke, politieke en soms praktische aangelegenheden in het tweede volledige jaar exploitatie van TivoliVredenburg. Het was een succesvol jaar waarin de mogelijkheden die het veelzijdige pand biedt meer en meer zijn benut. Het neerzetten van een aantrekkelijk en divers programma gericht op alle mogelijke publieksgroepen heeft geresulteerd in fors hogere bezoekersaantallen dan het vorig jaar.
De Commissie Gehrels heeft met haar rapport (Ruimte voor TivoliVredenburg, mei 2016) de bevestiging gegeven dat TivoliVredenburg op de goede weg is. De Raad van Toezicht heeft er alle vertrouwen in dat de ambities die begin 2016 in het Meerjarenbeleidsplan voor de periode 2017-2020 zijn neergezet zullen worden waargemaakt.

De Raad van Toezicht heeft veel waardering voor het vele werk dat door de organisatie is verricht en erkent dat dit alleen maar mogelijk is met het enthousiasme en de enorme inzet waarmee bestuurder, managementteam, medewerkers en vrijwilligers iedere dag aan de slag zijn om van TivoliVredenburg een succes te maken.

De voorzitter van de Raad van Toezicht had in 2016 samen met de bestuurder drie maal overleg met de wethouder Cultuur van de Gemeente Utrecht. Na de publicatie van het rapport van de Commissie Gehrels is afgesproken het intensieve bestuurlijk overleg te beëindigen, maar wel twee maal per jaar elkaar informeel te blijven spreken.

De Raad van Toezicht is in 2016 vijf keer voor vergadering bij elkaar gekomen. Naast de reguliere vergaderingen is de Raad van Toezicht nog een aantal keer extra bijeen geroepen om overleg te voeren over een compliance vraagstuk.

In de vergaderingen passeerde het volgende de revue:

22 januari 2016
De Raad van Toezicht bespreekt het Meerjarenbeleidsplan 2017-2020, dat conform de aanbevelingen van de Rekenkamer drie uitgewerkte scenario's bevat met een verschillend ambitieniveau. Er wordt vastgesteld dat het meest ambitieuze scenario A, waarin al vanaf 2017 extra wordt geïnvesteerd in programmering, publiek en financiële zekerheid, de inzet zal zijn voor de subsidie aanvraag voor de nieuwe cultuurnotaperiode.

22 april 2016
De auditcommissie geeft een toelichting op de Jaarrekening 2015 en het rapport van de accountant. De jaarrekening wordt goedgekeurd en de bestuurder wordt kwijting verleend voor het gevoerde beleid. Ook het inhoudelijk jaarverslag wordt goedgekeurd. De Raad van Toezicht neemt kennis van de eerste tussenrapportage 2015. Verder wordt gesproken over gebouw gebonden zaken als de renovatie van de Grote Zaal, de discussie met de gemeente over demarcatie onderhoud en de problematiek van het geluidslek tussen de zalen Ronda en Hertz.

24 juni 2016
Er wordt uitvoerig gesproken over de herinrichting van de topstructuur van TivoliVredenburg in het kader van de organisatieontwikkeling. In de rapportage over de nieuwe hoofdstructuur wordt de aanbeveling gedaan voor versterking van de directiefunctie. Ook de Commissie Gehrels heeft in haar rapport geadviseerd over het aanstellen van een extra directielid voor de zakelijke aansturing en het versterken van de financiële positie. De exacte taakinvulling van deze functie is onderwerp van gesprek. De nieuw opgestelde reglementen voor de Raad van Toezicht en de auditcommissie worden goedgekeurd en het directiereglement wordt herbevestigd. De Raad van Toezicht bespreekt het functioneren van de directeur-bestuurder en de evaluatie van het eigen functioneren op basis van een ingevulde vragenlijst. De heren L. van der Meulen, C.C.M. Vendrik en J.M. Deveer en mevrouw J.J. van der Wijk worden herbenoemd voor een volgende zittingsperiode. Tevens wordt een rooster van aftreden vastgesteld. De profielschets van de Raad van Toezicht wordt geëvalueerd.

23 september 2016
Het Meerjarenbeleidsplan dat op 1 februari is ingediend bij de gemeente is op basis van de nieuwe cijfers enerzijds en de adviezen van de commissie Gehrels en de commissie Cultuur anderzijds aangepast. De Raad van Toezicht keurt deze herziene versie goed. Gevolg gevend aan het verzoek van de auditcommissie, die de controle op de kosten onvoldoende had bevonden, is door de bestuurder een risico inventarisatie opgesteld bij de begroting 2017. Dit is voor de Raad van Toezicht voldoende om het vertrouwen uit te spreken in de begroting 2017 en deze tezamen met het Activiteitenplan 2017 goed te keuren. Er is overeenstemming over inrichting van de topstructuur en het functieprofiel voor de zakelijk directeur en er wordt een wervingsstrategie bepaald. Met het oog op toekomstige invulling van een nieuwe functie in de Raad van Toezicht wordt gesproken over het aantrekken van expertise op het gebied van diversiteit. De bestuurder maakt melding van de oprichting van een steunstichting TivoliVredenburg. Deze onafhankelijke stichting richt zich op het werven van fondsen ter financiële ondersteuning van TivoliVredenburg.

25 november 2016
De Raad van Toezicht uit zijn zorgen over de resultaten van het derde kwartaal. Er wordt aangedrongen op betere sturing en strenge monitoring van de maandcijfers. Om daar zelf meer controle op te houden wordt besloten een extra overleg met de Auditcommissie in te lassen. Verder wordt een besluit genomen over de juridische inbedding van de extern gerichte horeca in een BV.

SAMENSTELLING
De samenstelling van de Raad van Toezicht was in 2016 als volgt:
- De heer Drs. L. van der Meulen (voorzitter)
- Mevrouw Drs. J.J. van der Wijk
- De heer Drs. C.C.M. Vendrik
- De heer Mr J.M. Deveer
- De heer Drs. C.J.A.M. Romme RA
- De heer S.J.A. van der Meer

MEDEWERKERS
Lennart van der Meulen, Janneke van der Wijk en Joop Deveer hebben in het kader van artikel 24 WOR tweemaal overleg gevoerd met de OR. De besprekingen hebben in een

constructieve sfeer plaatsgevonden. Onderwerpen die zijn besproken betreffen met name de organisatieontwikkeling en de nieuwe inrichting van de directie.

AUDITCOMMISSIE

De heren Kees Romme (voorzitter) en Kees Vendrik hebben zitting in de auditcommissie om toezicht te houden op het gebied van interne risicobeheersings- en controlesystemen en financiële informatieverschaffing. Daarnaast fungeert de auditcommissie als aanspreekpunt voor de externe accountant. De auditcommissie adviseert de Raad van Toezicht onder meer over begrotingen, tussentijdse verantwoordingen, prognoses en de jaarrekening. De audit commissie heeft zes keer vergaderd, waarvan één keer in aanwezigheid van de externe accountant BDO.

Utrecht, 21 april 2017

DE SAMENSTELLING DE RAAD VAN TOEZICHT WAS IN 2016:

De heer Drs. L. van der Meulen (voorzitter)
Algemeen directeur VPRO
Nevenfuncties:

- Voorzitter Stichting Co-productiefonds Binnenlandse Omroep
- Bestuurslid | Penningmeester Kunsten '92
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting KiK

Mevrouw Drs. J.J. van der Wijk
Directeur Conservatorium van Amsterdam
Nevenfuncties:

- Voorzitter Netwerk Nederlandse Conservatoria
- Lid Raad van Toezicht Stichting Omroep Muziek
- Jurylid Europese Culturele Hoofdstad 2018
- Vice voorzitter | Bestuurslid Méér Muziek in de Klas
- Voorzitter Bestuur Bäcker & Grinder
- Bestuurslid Cello Biënnale Amsterdam
- Lid Ledenraad Rabobank Amsterdam

De heer Drs. C.C.M. Vendrik
Lid van het College van de Algemene Rekenkamer
Nevenfuncties:

- Lid begeleidingscommissie Planbureau voor de Leefomgeving

De heer Mr. J.M. Deveer
Advocaat

De heer Drs. C.J.A.M. Romme RA
Openbaar accountant

De heer S.J.A. van der Meer
CEO van Britelayer
Nevenfuncties:

- Voorzitter Bestuur Stichting Brede School Lumiar
- Secretaris Stichting E-rally (tot mei 2016)

DIRECTEUR BESTUURDER WAS IN 2016:

De heer Drs. F.P.M. Vreeke
Nevenfuncties:

- Bestuurslid Stichting Hacking Habitat
- Lid klankbordgroep Zimihc
- Voorzitter Utrechts Muziek Overleg
- Voorzitter Stichting Vrienden van Vredenburg
- Voorzitter Stichting Earbrow
- Lid Raad van Advies MEM Stenden Hogeschool

3 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

(voor voorgestelde resultaatbestemming)

	Noot	31 december 2016		31 december 2015	
		€	€	€	€
VASTE ACTIVA					
MATERIELE VASTE ACTIVA	2.1				
Machines en installaties		2.898.402		3.125.411	
Andere Vaste Bedrijfsmiddelen		9.506.358		9.796.451	
Materiële Vaste Activa in uitvoering		183.508		74.319	
			12.588.268		12.996.181
VLOTTENDE ACTIVA					
VOORRADEN	2.2		184.165		186.978
VORDERINGEN	2.3				
Debiteuren		1.048.545		2.235.237	
Te vorderen belastingen		362.037		82.687	
Overige vorderingen en overlopende activa		3.607.349		3.390.384	
			5.017.931		5.708.308
LIQUIDE MIDDELEN	2.4		1.018.201		530.423
BALANSTOTAAL			18.808.565		19.421.890
EIGEN VERMOGEN	2.5				
Algemene Reserve		1.119.922		173.133	
Onverdeeld resultaat		69.546		946.789	
			1.189.468		1.119.922
VOORZIENINGEN	2.6				
Voorziening Groot Onderhoud			847.457		1.030.298
LANG VREEMD VERMOGEN	2.7				
Kredietfaciliteit Gemeente Utrecht		5.150.000		6.800.000	
Ontvangen bijdrage frictiekosten		2.446.770		2.862.139	
			7.596.770		9.662.139
KORT VREEMD VERMOGEN	2.8				
Crediteuren		3.696.021		2.185.947	
Premies en belastingen		194.454		243.778	
Overige schulden en overlopende passiva		5.284.395		5.179.806	
			9.174.870		7.609.531
BALANSTOTAAL			18.808.565		19.421.890

GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016

	Noot	Werkelijk 2016		Begroting 2016		Werkelijk 2015	
		€	€	€	€	€	€
DIRECTE INKOMSTEN	3.1						
Directe inkomsten activiteiten		20.915.833		19.240.813		18.949.455	
Directe inkomsten funding		683.016		750.000		646.744	
Exploitatiebijdrage		9.734.800		9.618.000		11.349.000	
			31.333.649		29.608.813		30.945.199
DIRECTE KOSTEN	3.1						
Directe kosten activiteiten		17.794.893		15.758.924		16.891.406	
Directe kosten funding		128.343		90.000		61.524	
			17.923.236		15.848.924		16.952.930
BRUTOMARGE	3.1						
Brutomarge activiteiten		3.120.940		3.481.889		2.058.049	
Brutomarge funding		554.673		660.000		585.220	
Brutomarge exploitatiebijdrage		9.734.800		9.618.000		11.349.000	
			13.410.413		13.759.889		13.992.269
LASTEN							
Personeelskosten	3.2	4.808.820		4.091.525		4.317.766	
Afschrijvingskosten	3.3	1.331.793		1.550.000		1.283.856	
Huisvestingskosten	3.4.1	5.547.401		6.523.872		6.013.352	
Organisatiekosten	3.4.2	1.342.185		931.062		1.023.434	
Overige kosten en opbrengsten	3.4.3	-74.580		-		68.872	
SOM DER LASTEN			12.955.619		13.096.459		12.707.280
BEDRIJFSRESULTAAT			454.794		663.430		1.284.989
Rente baten en -lasten	3.5		-385.248		-450.000		-338.200
RESULTAAT			**69.546**		**213.430**		**946.789**
RESULTAATBESTEMMING							
Nog te verdelen resultaat			69.546				

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2016

	2016		2015	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		454.794		1.284.989
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen op materiële vaste activa	1.331.793		1.283.856	
Mutatie Eigen Vermogen	-		-	
Mutatie voorzieningen	-182.841		466.298	
		1.148.952		1.750.154
Veranderingen in werkkapitaal:				
Voorraden	2.814		13.227	
Vorderingen	690.377		-1.458.643	
Kortlopende schulden	1.565.339		-802.683	
		2.258.530		-2.248.099
Kasstroom uit bedrijfsoperaties				
Ontvangen rente	222		1.105	
Betaalde rente	385.470		339.305	
		-385.248		-338.200
Kasstroom uit operationele activiteiten		3.477.028		448.844
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen in financiële vaste activa	-		-	
Investeringen in materiële vaste activa	-927.963		-1.707.080	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	4.083		4.083	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-923.880		-1.702.997
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Ontvangsten uit langlopende schulden	-1.650.000		1.750.000	
Aflossing van langlopende schulden	-415.369		-418.104	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-2.065.369		1.331.896
Mutatie liquide middelen		487.779		77.743

Het verloop van de liquide middelen is als volgt:

Stand per 1 januari	530.423	452.680
Mutatie boekjaar	487.779	77.743
Stand per 31 december	1.018.202	530.423

1. TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

ALGEMENE TOELICHTING

1.1 ALGEMEEN

Activiteiten
Stichting TivoliVredenburg (voorheen Stichting Muziekpaleis Utrecht) is opgericht op 9 september 2008. De stichting verzorgt de geïntegreerde exploitatie in het nieuwe, van de gemeente Utrecht gehuurde, gebouw TivoliVredenburg te Utrecht.

De statuten van de Stichting zijn geënt op de Governance Code Cultuur.

De Stichting heeft fiscaal de status van Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) en is opgenomen in het ANBI Register van de belastingdienst onder RSIN 819969898.

Vestigingsadres
De stichting is statutair gevestigd aan de Vredenburgkade 11 te Utrecht met feitelijk vestigingsadres Vlaamse Toren 7 te Utrecht.

Groepsstructuur
Op 15 december 2014 is de 100% dochteronderneming Het Gegeven Paard B.V. opgericht. In deze vennootschap zijn met terugwerkende kracht vanaf september 2014 de exploitatie activiteiten van Grand Café “Het Gegeven Paard” ondergebracht. Het Gegeven Paard B.V. huurt de ruimte en de inventaris van TivoliVredenburg.

Verbonden partijen
Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook de statutaire bestuurder, leden van de Raad van Toezicht en andere sleutelfunctionarissen in het management van de Stichting en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

De 100% dochteronderneming Het Gegeven Paard B.V. is een verbonden partij.

Daarnaast worden “Stichting Earbrow” en “Stichting Vrienden van Vredenburg” als verbonden partijen aangemerkt vanwege bestuurlijke betrokkenheid van sleutelfunctionarissen van de StichtingTivoliVredenburg bij deze culturele organisaties.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn gedaan. Hierbij wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en nader informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Schattingen
Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting TivoliVredenburg zich verschillende oordelen en schattingen die

essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

1.2 ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven', zoals gepubliceerd onder verantwoording van de Raad voor de Jaarverslaggeving.
De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.
Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.
Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd.

Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder het de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt zijn niet opgenomen in het kasstroomoverzicht.

Continuïteit
De jaarrekening is opgesteld onder de veronderstelling van continuïteit.

Consolidatie
In de consolidatie worden de financiële gegevens opgenomen van Stichting TivoliVredenburg samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin Stichting TivoliVredenburg direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de Groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen zijn gelijk aan de waarderingsgrondslagen van Stichting TivoliVredenburg.

De in de consolidatie begrepen vennootschap is:

- Het Gegeven Paard B.V., Utrecht, (100%)

Vergelijking met voorgaand jaar
De grondslagen van waardering en van bepaling van het resultaat zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

Vergelijking met de begroting 2016
De begrotingscijfers in de jaarrekening betreft de begroting zoals opgenomen bij de subsidie aanvraag d.d. 15 september 2015. Voor vergelijkbaarheid van de cijfers zijn enkele herrubriceringen doorgevoerd en daarnaast is de subsidiebeschikking 2016 als uitgangspunt gebruikt. Indien van toepassing is dit bij de betreffende onderwerpen toegelicht.

1.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Met op balansdatum verwachte duurzame waardeverminderingen wordt rekening gehouden.

Bijdragen van overheidsinstellingen, sponsors of donoren op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

Financiële vaste activa
Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt de deelneming op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover de Stichting in staat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa
Stichting TivoliVredenburg beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast activum aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het activum vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een activum hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Indien wordt vastgesteld dat een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Voorraden
De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs onder toepassing van de FIFO-methode (first in, first out) of lagere opbrengstwaarde.

De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging) en gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

Vorderingen
Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden afzonderlijk bepaald en in mindering gebracht op de boekwaarde van de debiteurenvorderingen.

Liquide middelen
Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Schulden
Schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio en disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

1.4 GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

Algemeen
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Opbrengstverantwoording
Opbrengsten uit de levering van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

Netto-omzet
Onder netto-omzet wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen en diensten onder aftrek van kortingen en exclusief omzetbelasting.

Kosten
De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

De afschrijvingen op bedrijfsgebouwen en overige immateriële en materiële vaste activa worden gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

Personeelsbeloningen
Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Stichting TivoliVredenburg hanteert de CAO voor Nederlandse Poppodia en Festivals (NPF) en heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen. De pensioenregeling is ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW), deelname is verplicht voor alle werknemers en de pensioenregeling is een zogenaamde middelloonregeling. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last in het jaar verantwoord.

WNT
Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregels toepassing WNT. De instelling heeft de Beleidsregels toepassing WNT, waaronder het wetsvoorstel Aanpassingswet WNT, als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Overheidssubsidies
Exploitatiebijdragen worden als baten verantwoord in de winst-en-verliesrekening in het jaar waarvoor deze zijn toegezegd. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Sponsorgelden
Sponsorgelden en donaties worden als baten verantwoord in de winst-en-verliesrekening in het jaar waarvoor deze zijn toegezegd. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Financiële baten en lasten
Rentebaten, rentelasten en banktransactiekosten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

1.5 FINANCIËLE INSTRUMENTEN EN RISICOBEHEERSING

Valuta en prijsrisico
Stichting TivoliVredenburg is uitsluitend werkzaam in Nederland en voert haar dienstverlening en inkoopactiviteiten over het algemeen uit in euro's, voor een beperkt aantal transacties worden buitenlandse valuta gehanteerd. Van een valutarisico is nagenoeg geen sprake. De Stichting heeft geen effecten of afgeleide financiële instrumenten.

Rente- en kasstroomrisico
De Stichting heeft kredietovereenkomst met een vaste rente tot 2019. Met betrekking tot haar liquiditeiten loopt de Stichting een beperkt risico voor wat betreft de variabele rente op de spaarrekeningen.

Kredietrisico
Stichting TivoliVredenburg heeft geen significante concentraties van kredietrisico. Verkoop vindt in het algemeen plaats op basis van krediettermijnen tussen de 15 en 30 dagen. De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal een A-rating hebben.

Liquiditeitsrisico
Stichting TivoliVredenburg heeft de beschikking over een kredietfaciliteit van € 16 miljoen met de mogelijkheid deze te verhogen tot € 19 miljoen, waarvan op balansdatum circa € 5,15 miljoen is opgenomen.

2. TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

2.1 MATERIËLE VASTE ACTIVA

	Totaal	Materiële vaste activa in uitvoering	Machines en installaties	Andere Vaste Bedrijfsmiddelen
	€	€	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari 2016	14.912.397	74.319	3.652.698	11.185.380
Cumulatieve afschrijving	-1.916.216	-	-527.287	-1.388.929
Boekwaarde per 1 januari 2016	12.996.181	74.319	3.125.411	9.796.451
Mutaties 2016				
Investeringen	998.199	183.508	152.524	662.167
Afschrijvingen	-1.331.793	-	-379.533	-952.260
Ontvangen investeringsbijdragen	-74.319	-74.319	-	-
Mutaties	-407.913	109.189	-227.009	-290.093
Aanschafwaarde per 31 december 2016	15.836.277	183.508	3.805.222	11.847.547
Cumulatieve afschrijving	-3.248.009	-	-906.820	-2.341.189
Boekwaarde per 31 december 2016	12.588.268	183.508	2.898.402	9.506.358

Voor de reguliere vaste bedrijfsmiddelen wordt een afschrijftermijn gehanteerd van 5 t/m 15 jaar. Voor bouwkundige aanpassingen wordt een afschrijftermijn gehanteerd van 40 jaar. Onder machines en installaties zijn licht, geluid, beeld en koelsysteeminstallaties verantwoord. Andere vaste bedrijfsmiddelen bestaan voornamelijk uit inrichting pand, horeca, automatisering, overige theatertechniek en bouwkundige investeringen.

2.2 VOORRADEN

	2016	2015
De voorraden zijn als volgt gespecificeerd	€	€
Centraal Magazijn Horeca	172.085	171.133
Merchandise	10.244	10.685
Parkeerkaarten	1.836	5.160
	184.165	186.978

2.3 VORDERINGEN

De vorderingen zijn als volgt gespecificeerd	2016 €	2015 €
Debiteuren	1.085.545	2.280.237
Voorziening Debiteuren	-37.000	-45.000
Subtotaal debiteuren	*1.048.545*	*2.235.237*
Te vorderen omzetbelasting	362.037	82.687
Vordering op Stichting de Helling	1.170	-761
Nog te ontvangen exploitatiebijdrage Gemeente Utrecht	2.291.740	2.602.450
Overige vorderingen	1.136.806	678.236
Overlopende activa	177.633	110.459
Subtotaal overige vorderingen & overlopende activa	*3.607.349*	*3.390.384*
	5.017.931	5.708.308

De overige vorderingen hebben betrekking op nog te ontvangen bedragen (ongeveer € 0,7 miljoen) en vooruitbetaalde bedragen 2016 (ongeveer € 0,4 miljoen). Alle kortlopende vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

2.4 LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen zijn als volgt gespecificeerd	2016 €	2015 €
Kas	113.050	158.561
Bank	905.152	371.862
	1.018.202	530.423

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Stichting TivoliVredenburg.

2.5 EIGEN VERMOGEN

Het verloop van het eigen vermogen is gespecificeerd in de enkelvoudige jaarrekening.

2.6 VOORZIENINGEN

De voorzieningen zijn als volgt gespecificeerd	2016 €	2015 €
Balans per 1 januari	1.030.298	564.000
Dotatie	616.932	1.451.757
Onttrekking uitgaven	-799.773	-985.459
Balans per 31 december	847.457	1.030.298

Op verzoek van het Onderzoek en Advies Team (OAT) heeft Arcadis in 2016 de Meerjaren Onderhoudsbegroting (MJOB) geactualiseerd. De voorziening heeft een overwegend langlopend karakter.

In 2016 is geconstateerd dat diverse componenten in de onderhoudsvoorziening zijn opgenomen, welke ook op de activastaat staan. Deze vervangingsinvesteringen zijn in 2016 uit de MJOB gehaald, aangezien de financiering hiervan volgt vanuit de afschrijvingen.
De dotatie van € 616.932 betreft een met terugwerkende kracht verlaging van de dotatie van voorgaande jaren op basis van de nieuwe geïndexeerde MJOB 2016 (2014 € 5.513 en 2015 €316.825) minus de eliminatie van de vervangingsinvesteringen uit de MJOB over 2016.

2.7 LANG VREEMD VERMOGEN

	Stand per 31.12.2016	Resterende looptijd < 1 jaar	Resterende looptijd > 1 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar
De langlopende schulden zijn als volgt gespecificeerd	€	€	€	€
Kredietfaciliteit Gemeente Utrecht	5.150.000		-	5.150.000
Ontvangen bijdrage frictiekosten	2.446.770	345.003	1.300.000	1.146.770
	7.596.770	345.003	1.300.000	6.296.770

De aflossingsverplichting 2017 is opgenomen onder overige schulden. De afgesloten kredietfaciliteit bij de Gemeente Utrecht is per balansdatum € 16.000.000 tegen vijf jaar vaste rentevoet van 5,47% op jaarbasis. Er wordt rente gerekend over het opgenomen bedrag.

Het saldo materiële vaste activa bedraagt per balansdatum € 12.588.268, hiertegen over staat een opname uit de kredietfaciliteit van € 5.150.000. Een bedrag van € 7.438.268 is in 2016 tijdelijk anders gefinancierd uit eigen inkomsten van reguliere bedrijfsactiviteiten en beschikbaar vermogen.

Met ingang van 2016 maakt TivoliVredenburg geen onderscheid naar de herkomst van de bijdragen frictiekosten en onttrekt alle arbeidsvoorwaardelijke verplichtingen van oud medewerkers van Vredenburg en Tivoli aan de totale bijdrage frictiekosten zoals hierboven opgenomen.

2.8 KORT VREEMD VERMOGEN

	2016	2015
Het kort vreemd vermogen is als volgt gespecificeerd	€	€
Crediteuren	*3.696.021*	*2.185.947*
Loonbelasting	175.356	156.631
Pensioenpremies	19.099	87.147
Subtotaal premies & belastingen	*194.454*	*243.778*
Reserveringen personeelslasten	418.247	377.959
Vooruitontvangen Baten	822.144	1.101.037
Vooruitontvangen Ticketgelden	3.003.265	2.463.797
Frictiekosten verplichting	345.003	418.104
Overige schulden	695.736	818.909
Subtotaal overige schulden en overlopende passiva	*5.284.395*	*5.179.806*
	9.174.870	7.609.531

Het kort vreemd vermogen bestaat voor nihil uit langlopende schulden.

2.9 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Huurverplichtingen
TivoliVredenburg is op 20 december 2013 een huurovereenkomst aangegaan met de Gemeente Utrecht, inzake het bedrijfspand gelegen aan Vredenburgkade 11 te Utrecht. Overeenkomstig het advies van de commissie Gehrels in 2016 heeft gemeente Utrecht besloten tot een huurverlaging met ingang van 2017 van circa € 1,7 miljoen. De duur van de overeenkomst blijft onveranderd tot het einde van 2053. De jaarhuur wordt jaarlijks geïndexeerd en zal na genoemde verlaging ongeveer € 1,8 miljoen per jaar bedragen.

Orgel
In 2015 is een overeenkomst aan gegaan met de firma Gebroeders van Vulpen B.V. voor de bouw van een orgel in de Grote Zaal. De waarde van de overeenkomst bedraagt € 361.600 en moet worden betaald in vijf termijnen. De termijnen zijn verschuldigd afhankelijk van de voortgang van de werkzaamheden. Er is met de Stichting Orgel Comité Muziekcentrum Utrecht overeengekomen dat zij de kosten van het orgel betalen uit hun middelen. De eerste twee termijnen van 20% zijn gefactureerd en voldaan.

Kredietfaciliteit
TivoliVredenburg heeft een kredietfaciliteit van € 19 miljoen toegezegd gekregen van de Gemeente Utrecht ten behoeve van de gebruikersinvesteringen. Er is per balansdatum een krediet-overeenkomst afgesloten binnen deze faciliteit van € 16 miljoen. De kredietfaciliteit zal uiterlijk in 2019 bij het verlopen van de 5-jaar rentevaste periode (5,47%) herijkt worden, waarbij de mogelijkheid tot aantrekken van financiering gegarandeerd blijft.

Frictiekosten personeel
Uit hoofde van de inbreng van de Gemeente Utrecht/ Stichting Tivoli zijn afspraken gemaakt over salarisgaranties of –toeslagen boven CAO-niveau. De hiervoor ontvangen bijdragen zijn, afhankelijk van diverse variabelen, naar verwachting niet toereikend om de hiermee samenhangende toekomstige verplichtingen op de (middel)lange termijn volledig te dekken. Deze bijdragen zijn verantwoord onder de langlopende schulden.

3. TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3.1 BRUTO MARGE

	2016		Begroting 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
Omzet Programma	10.174.135		9.455.594		9.803.174	
Horeca omzet Programma	7.603.636		6.377.469		5.893.487	
Omzet Zakelijke Verhuur	2.334.317		2.800.000		2.730.133	
Overige Omzet	803.745		607.750		522.661	
Directe inkomsten activiteiten		20.915.833		19.240.813		18.949.455
Directe inkomsten funding		683.016		750.000		646.744
Directe Inkomsten excl. exploitatiebijdrage		**21.598.849**		**19.990.813**		**19.596.199**
Exploitatiebijdrage	7.834.800			9.618.000	8.049.000	
Aanvullende subsidie 2014	-			-	1.100.000	
Aanvullende subsidie 2015	-			-	2.200.000	
Aanvullende subsidie 2016	1.900.000			-	-	
		9.734.800				11.349.000
Directe Inkomsten incl. exploitatiebijdrage		**31.333.649**		**29.608.813**		**30.945.199**
Directe kosten Programma	11.532.622		10.810.126		12.101.713	
Directe kosten horeca Programma	4.652.952		2.863.798		2.765.310	
Directe kosten Zakelijke Verhuur	1.406.470		2.000.000		1.899.487	
Directe kosten overige omzet	202.849		85.000		124.896	
Directe kosten activiteiten		17.794.893		15.758.924		16.891.406
Directe kosten funding		128.343		90.000		61.524
Directe kosten		**17.923.236**		**15.848.924**		**16.952.930**
Brutomarge Programma	-1.358.487		-1.354.532		-2.298.538	
Brutomarge horeca programma	2.950.684		3.513.671		3.128.177	
Brutomarge Zakelijke verhuur	927.847		800.000		830.646	
Brutomarge Overige Omzet	600.896		522.750		397.765	
Brutomarge activiteiten		3.120.940		3.481.889		2.058.049
Brutomarge Funding		554.673		660.000		585.220
Brutomarge excl. exploitatiebijdrage		**3.675.613**		**4.141.889**		**2.643.269**
Exploitatiebijdrage		9.734.800		9.618.000		11.349.000
Brutomarge incl. Exploitatiebijdrage		**13.410.413**		**13.759.889**		**13.992.269**

Directe kosten worden toegewezen aan de activiteiten. Er is in de begroting en in de productie costing bepaald welke kosten directe kosten zijn.

Het totaal aan directe inkomsten is met € 21,6 miljoen ook € 1,6 miljoen hoger dan begroot, daartegenover staan € 17,8 miljoen aan de directe kosten die € 2,0 miljoen hoger uitvallen dan begroot. De brutomarge exclusief exploitatiebijdrage van 2016 is € 1,0 miljoen lager dan in 2015. In vergelijking met de begroting is met name de brutomarge horecaprogramma gedaald door de opstart van een eigen produktiekeuken.

In 2016 zijn de activiteiten evenals de bezoekersaantallen fors gestegen (respectievelijk stijging van 33% en 14% ten opzichte van de begroting). Door deze stijging wordt de marge in vergelijking met de begroting, zowel aan de opbrengst - als aan de kosten kant in hoge mate beïnvloed.

Gemeente Utrecht heeft voor 2016 een gemeentelijke bijdrage van € 7,8 miljoen beschikbaar gesteld ter ondersteuning van de activiteiten. De Algemene Subsidieverordening 2014 van Gemeente Utrecht is van toepassing op deze bijdrage. In tegenstelling tot de jaarlijkse toekenningen in 2014, 2015 en 2016 zal TivoliVredenburg vanaf 2017 onder de vierjaarlijkse cyclus van de cultuurnota vallen.

In 2014 heeft Gemeente Utrecht een bedrag van in totaal € 5,3 miljoen gereserveerd ter dekking van de exploitatietekorten van TivoliVredenburg in 2014, 2015 en 2016. De eerste twee tranches van € 1,1 miljoen voor 2014 en € 2,2 miljoen voor 2015 zijn verwerkt in de jaarrekening 2015. Van de laatste tranche van € 2,0 miljoen euro zal TivoliVredenburg € 1,9 miljoen nodig hebben. Deze aanvullende bijdrage is verwerkt in de jaarrekening.
Onderstaand een overzicht van de (nog te) ontvangen voorschotten van de Gemeente Utrecht. Voor de structurele exploitatiebijdrage is de datum ontvangst van de laatste termijn van de bevoorschotting weergegeven.

	Totale bijdrage	Ontvangen voorschotten		Nog te ontvangen
	€	€	datum	€
Aanvullende subsidie 2014	1.100.000	1.100.000	18-12-2015	-
Aanvullende subsidie 2015	2.200.000	2.200.000	13-12-2016	-
Structurele Exploitatiebijdrage 2015	8.049.000	8.049.000	19-10-2016	-
Structurele Exploitatiebijdrage 2016	7.834.800	7.443.060	17-10-2016	391.740
Aanvullende subsidie 2016	1.900.000	-		1.900.000

3.2 PERSONEELSKOSTEN

	2016		Begroting 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
Salarissen	3.975.636		3.208.000		3.095.020	
Sociale lasten	622.296		475.000		497.364	
Pensioenlasten	435.050		375.000		372.391	
Inhuur Personeel	1.166.712		1.095.000		1.775.223	
Overige Personeelskosten	288.679		321.525		226.946	
		6.488.373		5.474.525		5.966.944
Doorbelastingen naar activiteiten	-1.121.333		-743.000		-1.032.351	
Doorbelastingen overhead naar derden	-69.750		-130.000		-115.526	
Bijdrage frictiekosten	-488.470		-510.000		-501.301	
		-1.679.553		-1.383.000		-1.649.178
		4.808.820		4.091.525		4.317.766

Inhuur personeel is inclusief de beveiligingskosten van het gebouw (2016 € 0,2 miljoen).

De personeelskosten zijn circa € 0,7 miljoen hoger dan begroot. De toename van het aantal activiteiten heeft een hogere personele inzet en daarmee gepaard gaande organisatorische afstemming tot gevolg. TivoliVredenburg streeft naar een gezonde verhouding van inhuur personeel in relatie tot personeel in vast dienstverband. Dit beleid krijgt gevolg in de komende jaren.

Een bedrag van € 0,5 miljoen aan frictiekosten personeel is conform de contractafspraken met de Gemeente Utrecht en de Stichting Tivoli gedekt uit de daarvoor beschikbaar gestelde middelen. Vooralsnog verwachten we dat € 0,35 miljoen een looptijd heeft korter dan 1 jaar en in 2017 in mindering zal worden gebracht op de personeelskosten.

3.3 AFSCHRIJVINGSKOSTEN

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Afschrijvingskosten	1.331.793	1.550.000	1.283.856
	1.331.793	1.550.000	1.283.856

De kapitaallasten (afschrijving en rente) van de gebruikersinvesteringen zijn lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door gefaseerde aanschaf van de gebruikersinvesteringen, ingebruikname van de activa vanaf de start exploitatiefase (juni 2014).

3.4 OVERIGE KOSTEN

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Huisvestingskosten	5.547.401	6.523.872	6.013.352
Organisatiekosten	1.342.185	931.062	1.023.434
Diverse baten/lasten	-74.580	-	68.872
	6.815.006	7.454.934	7.105.658

3.4.1 Huisvestingskosten

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Huur Gebouwen	3.570.979	3.637.000	3.537.101
Energie	375.036	480.000	420.825
Belastingen	316.773	326.890	283.603
Onderhoudskosten	1.199.305	1.877.557	1.034.627
Dotatie Groot onderhoud	-182.841	-	466.298
Overige huisvestingskosten	268.149	202.425	270.898
	5.547.401	6.523.872	6.013.352

De huisvestingskosten zijn lager dan begroot door met name de mutatie voorziening Groot Onderhoud (actualisering en eliminatie vervangingsinvesteringen uit de MJOB).

3.4.2 Organisatiekosten

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Advieskosten	163.748	75.000	94.617
Accountant- en administratiekosten	253.469	57.000	83.554
Automatisering	243.640	228.000	225.256
Kantoorkosten	44.092	61.447	52.823
Verzekeringen	82.514	92.075	71.912
Algemene verkoopkosten	350.049	295.540	322.391
Overige organisatiekosten	72.535	12.000	25.537
Organisatieontwikkeling	132.138	110.000	147.344
	1.342.185	931.062	1.023.434

De advies -en accountantskosten geven in 2016 een incidenteel verhoogd beeld weer.

3.4.3 Diverse baten en lasten

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Dotatie Dubieuze debiteuren	-5.532	-	24.178
Diverse Baten/ Lasten	-69.048	-	40.612
Overige kosten	-	-	4.082
	-74.580	-	68.872

Het saldo diverse baten/lasten heeft met name betrekking op het positieve saldo van de kosten c.q. opbrengsten vorig jaar (met name afrekening servicekosten voorgaande jaren).

3.4.4 Werknemers

In 2016 waren gemiddeld 104 medewerkers (89,3 fte) in dienst (in 2015: 95 medewerkers, 64,8 fte). Hiervan zijn geen medewerkers werkzaam in het buitenland. Met ingang van eind 2016 zijn 5 medewerkers in dienst getreden van Het Gegeven Paard B.V.

Daarnaast wordt er gebruikt gemaakt van een grote pool flexkrachten (ruim 400 medewerkers) voor de evenement gebonden activiteiten en stagiaires.

	2016		2015	
Werknemer naar aard en bedrijvigheid	aantal	fte	aantal	fte
Horeca & Sales	17	15,9	17	10,9
Programma & Marketing	30	27,0	33	24,6
Productie & Facilitair	41	34,3	28	16,9
Bedrijfsondersteuning	14	10,4	15	10,6
Directie	2	1,7	2	1,8
Totaal	104	89,3	95	64,8

3.4.5 Beloning bestuur en Raad van Toezicht

De totale beloning van de Directeur Bestuurder F.P.M. Vreeke bedraagt in 2016 € 133.274. De Directeur Bestuurder heeft een dienstverband voor bepaalde tijd van 01.01.2014 tot en met 31.12.2017 en de omvang van het dienstverband is 1,0 fte (38 uur).
De Raad van Toezicht heeft in het voorjaar van 2017 besloten om de in 2017 aflopende arbeidsovereenkomst van directeur bestuurder Vreeke te verlengen tot 1 september 2018.

De beloning valt binnen de norm van de Wet Normering Topinkomens (WNT) (norm 2016: 179.000).

	2016	2015
	€	€
Bruto-inkomen	116.751	115.520
Winstdelingen en bonusbetalingen	-	-
Totaal beloningen	116.751	115.520
Bruto-onkostenvergoedingen (vast en variabel)	2.400	2.400
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	14.123	13.929
Uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband	-	-
Totaal bezoldiging in kader van de WNT	133.274	131.849

Leden van de Raad van Toezicht	Functie van de WNT	Totaal bezoldiging in kader functievervulling	Duur en omvang
L. van der Meulen	Voorzitter	nihil	01.01.2016 t/m 31.12.2016
C.J.A.M. Romme	Lid / voorzitter Auditcommissie	nihil	01.01.2016 t/m 31.12.2016
C.C.M. Vendrik	Lid / Lid Auditcommissie	nihil	01.01.2016 t/m 31.12.2016
J.J. van der Wijk	Lid	nihil	01.01.2016 t/m 31.12.2016
J.M. Deveer	Lid	nihil	01.01.2016 t/m 31.12.2016
S.J.A. van der Meer	Lid	nihil	01.01.2016 t/m 31.12.2016

3.5 RENTE BATEN EN -LASTEN

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Rente baten	222	-	1.105
Rente lasten	-385.470	-450.000	-339.305
	-385.248	-450.000	-338.200

De rente lasten van de kredietfaciliteit zijn lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door gefaseerde aanschaf van de gebruikersinvesteringen. Daarnaast is een substantieel deel van de investeringen tijdelijk gefinancierd uit beschikbare liquiditeit uit bijdragen van de Gemeente Utrecht en vooruit ontvangen inkomsten voor activiteiten.

4 ENKELVOUDIGE JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER 2016

(voor voorgestelde resultaatbestemming)

	Noot	31 december 2016		31 december 2015	
		€	€	€	€
VASTE ACTIVA					
MATERIELE VASTE ACTIVA					
Machines en installaties		2.898.402		3.125.411	
Andere Vaste Bedrijfsmiddelen		9.506.358		9.796.451	
Materiële Vaste Activa in uitvoering		183.508		74.319	
			12.588.268		12.996.181
FINANCIELE VASTE ACTIVA	2.1				
Deelnemingen			-		-
			12.588.268		12.996.181
VLOTTENDE ACTIVA					
VOORRADEN			176.881		164.597
VORDERINGEN	2.2				
Debiteuren		1.042.628		2.231.633	
Te vorderen belastingen		295.519		23.811	
Overige vorderingen en overlopende activa		3.801.965		3.401.825	
			5.140.112		5.657.269
LIQUIDE MIDDELEN			784.917		525.438
BALANSTOTAAL			18.690.178		19.343.485
EIGEN VERMOGEN	2.3				
Algemene Reserve		1.119.922		173.133	
Onverdeeld resultaat		69.546		946.789	
			1.189.468		1.119.922
VOORZIENINGEN					
Voorziening Groot Onderhoud			847.457		1.030.298
LANG VREEMD VERMOGEN					
Kredietfaciliteit Gemeente Utrecht		5.150.000		6.800.000	
Ontvangen bijdrage frictiekosten		2.446.770		2.862.139	
			7.596.770		9.662.139
KORT VREEMD VERMOGEN	2.4				
Crediteuren		3.589.651		2.113.489	
Premies en belastingen		185.374		243.778	
Overige schulden en overlopende passiva		5.281.458		5.173.859	
			9.056.483		7.531.125
BALANSTOTAAL			18.690.178		19.343.485

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016

	Noot	Werkelijk 2015 €	€	Begroting 2016 €	€	Werkelijk 2015 €	€
DIRECTE INKOMSTEN							
Directe inkomsten activiteiten		19.241.973		18.028.063		17.828.032	
Directe inkomsten funding		683.016		750.000		646.744	
Exploitatiebijdrage		9.734.800		9.618.000		11.349.000	
			29.659.789		28.396.063		29.823.776
DIRECTE KOSTEN							
Directe kosten activiteiten		16.432.287		14.853.787		15.737.887	
Directe kosten funding		128.586		90.000		61.896	
			16.560.873		14.943.787		15.799.783
BRUTOMARGE							
Brutomarge activiteiten		2.809.686		3.174.276		2.090.145	
Brutomarge funding		554.430		660.000		584.848	
Brutomarge exploitatiesubsidie		9.734.800		9.618.000		11.349.000	
			13.098.916		13.452.276		14.023.993
LASTEN							
Personeelskosten		4.734.813		4.070.000		4.300.974	
Afschrijvingskosten		1.331.793		1.550.000		1.283.856	
Huisvestingskosten		5.501.933		6.443.000		5.984.031	
Organisatiekosten		1.332.830		814.000		1.027.992	
Overige kosten en opbrengsten		-161.922		-		16.023	
SOM DER LASTEN			12.739.447		12.877.000		12.612.876
BEDRIJFSRESULTAAT			359.469		575.276		1.411.117
Rente baten en -lasten			-344.916		-450.000		-309.902
RESULTAAT (voor deelneming)			**14.552**		**125.276**		**1.101.215**
Resultaat deelneming	3.1		54.994		88.154		-154.426
RESULTAAT			**69.546**		**213.430**		**946.789**
RESULTAATBESTEMMING							
Nog te verdelen resultaat			69.546				

2. TOELICHTING OP DE BALANS

2.1 FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	2016	2015
	€	€
Kapitaal Het Gegeven Paard BV	120	120
Afwaardering in verband met negatief resultaat	-120	-120
	-	-

Het kapitaal van het Gegeven Paard B.V. te Utrecht bestaat uit 120 aandelen van nominaal € 1,00. Deze zijn allemaal in bezit van de Stichting TivoliVredenburg. De voorziening op deze 100% deelneming bedraagt € 198.901 als gevolg van een negatieve vermogenswaarde die samenhangt met de aanloopverliezen in 2014 (€ 99.469), 2015 (€ 154.426) en winst in 2016 (€ 54.994). De voorziening is gesaldeerd met de vordering (saldo uit debiteuren, crediteuren en rekening-courant) van TivoliVredenburg op Het Gegeven Paard B.V. van € 412.938.

2.2 VORDERINGEN

In 2016 is over de vordering op het Gegeven Paard B.V. rente in rekening gebracht. Omtrent verdere aflossingen en zekerheden is vooralsnog niets overeengekomen.
De overige vorderingen hebben betrekking op vooruitbetaalde bedragen (ongeveer € 0,4 miljoen) en nog te ontvangen bedragen (ongeveer € 0,7 miljoen). Alle kortlopende vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

De vorderingen zijn als volgt gespecificeerd	2016 €	2015 €
Debiteuren	1.079.628	2.276.633
Voorziening Debiteuren	37.000	45.000
Subtotaal debiteuren	*1.042.628*	*2.231.633*
Te vorderen omzetbelasting	295.519	23.811
Vordering op Het Gegeven Paard B.V.	214.037	15.045
Vordering op Stichting de Helling	1.170	-761
Nog te ontvangen exploitatiebijdrage Gemeente Utrecht	2.291.740	2.602.450
Overige vorderingen	1.136.806	678.236
Overlopende activa	158.212	106.855
Subtotaal overige vorderingen & overlopende activa	*3.801.965*	*3.401.825*
	5.140.112	5.657.269

2.3 EIGEN VERMOGEN

Het verloop van het onverwerkt resultaat is als volgt gespecificeerd

		Resultaat boekjaar
	€	€
Balans per 1 januari 2016		946.789
Mutatie		
Resultaat 2015 ten gunste van Algemene Reserve	-946.789	
Resultaat 2016	69.546	
		-877.243
Balans per 31 december 2016		69.546

Het verloop van het eigen vermogen is als volgt gespecificeerd.

	Totaal	Algemene reserve	Resultaat boekjaar
	€	€	€
Balans per 1 januari 2016	1.119.922	1.119.922	
Onverdeeld resultaat boekjaar	69.546	-	69.546
Balans per 31 december 2016	1.189.468	1.119.922	69.546

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming, het resultaat staat ter beschikking van het bestuur.

Verwerking resultaat 2016
Het bestuur stelt voor het resultaat 2016 ten gunste van de Algemene Reserve te brengen.

2.4 KORT VREEMD VERMOGEN

De overige schulden en overlopende passiva bestaan voornamelijk uit vooruit ontvangen ticketgelden en overige baten, kortlopende verplichtingen aan frictiekosten en reserveringen voor personeelslasten (vakantietoeslag, vakantiedagen, overuren).

3. TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3.1 RESULTAAT DEELNEMING

	2016	Begroting 2016	2015
	€	€	€
Resultaat Het Gegeven Paard B.V.	54.994	88.154	-154.426
	54.994	88.154	-154.426

Utrecht, 21 april 2017

Namens directie, Raad van Toezicht

w.g.
Drs F.P.M. Vreeke
Directeur Bestuurder

w.g.
Drs L. van der Meulen
Voorzitter Raad van Toezicht

w.g.
Drs J.J. van der Wijk
Raad van Toezicht

w.g.
Drs C.C.M. Vendrik
Raad van Toezicht

w.g.
Mr J.M. Deveer
Raad van Toezicht

w.g.
Drs C.J.A.M. Romme RA
Raad van Toezicht

w.g.
S.J.A. van der Meer
Raad van Toezicht

5 OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is separaat opgenomen vanaf de volgende pagina van dit rapport.

Tel: +31 (0)30 284 98 00
Fax: +31 (0)30 284 99 61
info@bdo.nl
www.bdo.nl

BDO Audit & Assurance B.V.
Postbus 4053, 3502 HB Utrecht
Van Deventerlaan 101, 3528 AG Utrecht
Nederland

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting TivoliVredenburg

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting TivoliVredenburg te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen Stichting TivoliVredenburg op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW), de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven (RJ 640) en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:
1. De balans per 31 december 2016.
2. De staat van baten en lasten over 2016.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, het Controleprotocol Gemeente Utrecht ASV 2008 en het Controleprotocol WNT. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting TivoliVredenburg, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- Het bestuursverslag.
- Verslag van de Raad van Toezicht.
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van titel 9 Boek 2 BW is vereist.
- En alle informatie bevat die op grond van RJ 640 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwegen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Statutair gevestigd te Eindhoven en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 17171186.

BDO Audit & Assurance B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid,

en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam "BDO" optreden.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, het verslag van de Raad van Toezicht en de overige gegevens in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW en RJ 640.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW, RJ 640 en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 24 april 2017

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.

R. W. A. Eradus RA

TIVOLI
VREDEN
BURG

TIVOLI
VREDEN
BURG